

כאן, שהגילוי של אהבה מסותרת ("וינהלם") שישנה בכל יהודי הוא "כמו וינהגם", זה נמשך ומונהג מיוסף הצדיק, אלא ש"ודומה לו אין מנהל לה" - נדמה לנו שזהו ענין של "ניהול", מעצמו, אבל לאמיתו של דבר זהו תוצאה מ"זריעתו" של יוסף בכל יהודי בפרט. אלא מכיון ששרש האהבה הוא בבחינת "אור קדמאה", שלמעלה מסדר השתלשלות, אין רואים בגלוי איך הדבר בא מלמעלה.

אמר החכם
116115

שם: כמו וינהגם

לכאורה שולל רש"י את פירוש התרגום - "וזנינון בלחמא".

אבל לפי זה צריך עיון מדוע שינה רש"י כאן מלשונו בפרשת בשלח (טו, יג): "נהלת, לשון מנהל, ואונקלוס תרגם לשון נושא וסובל, ולא דקדק לפרש אחר לשון העברית".

ואולי יש לומר, שאונקלוס אינו מתרגם תיבת "וינהלם", אלא מפרש הענין (וכדרכו בכמה מקומות - ראה רש"י לך יד, ו. ויחי מט, יב. ועוד). היינו שכוונת הכתוב ב"וינהלם בלחם" (לאחר שכבר נאמר "ויתן להם יוסף לחם לפי הטף") היא "וזנינון בלחמא", מזון וכלכלה במובן הרחב, היינו, שיוסף חילק את הלחם בצורה מועילה ומתאימה (ראה בביאור לרש"י זה).

(וראה תרגום לתהלים לא, ד).

לכן לא כתב רש"י שאונקלוס "לא דקדק לפרש אחר לשון העברית", כיון שפה מובן מאליו שאין כאן תרגום תיבה אלא פירוש הענין (מה שאין כן בפרשת בשלח).

מז, כז

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירכו מאד

וישב ישראל בארץ מצרים: וסיכן. בארץ גשן: שהיא מארץ מצרים.

צריך ביאור:

א. מדוע מעתיק כדיבור המתחיל גם את המלים "וישב ישראל".

ב. המלים "שהיא מארץ מצרים" מיותרות לכאורה.

(השפתי חכמים מפרש: "שלא תאמר שישבו בשתי ארצות, במצרים ובגשן".

וקשה: הרי מפורש לעיל (פסוק ו) שארץ גשן היא חלק מארץ מצרים).

והביאור:

בפרשת לך (טו, יג) נאמר "ידע תדע כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם". וקשה: כיצד אפשר לומר שבני ישראל יצאו ידי חובת גלות זה בכך שישבו במצרים, והרי הם התיישבו בארץ זו ונאחזו בה? ומה גם שהי' זה ארץ גשן, שהיא "מיטב הארץ".

(לכן מעתיק בדיבור המתחיל גם את המלים "וישב ישראל", כי הקושיא בכתוב היא במלים אלו).

לכן מפרש רש"י שהכתוב מתרץ שאלה זו על ידי הוספת המלים "בארץ מצרים": סוף סוף גם ארץ גשן היא חלק מארץ מצרים, ולא ארץ כנען, ארצם של בני ישראל, ולכן נחשבת הישיבה בה לגלות.

ויאחזו בה: לשון אחזה

ניתן לומר על חלק של ארץ מצרים שהיא "אחזה" לבני ישראל (אף שארץ כנען היא ירושת ואחוזת בני ישראל), שכן בני ישראל ישבו בגושן מאתיים ועשר שנה (רש"י מקץ מב, ב).

(שהרי הישיבה בגושן נמשכה כל זמן גלות מצרים - ראה וארא ח, יח. ט, כו. בא יב, לז).

שם: לשון אחזה

יש לומר שרש"י רומז למה שנאמר לעיל (פסוק יא) "ויתן להם אחזה וגו'".

שם: לשון אחזה

רש"י אינו מפרש כי "ויאחזו" מלשון אחיזה הוא (היינו שבני ישראל אחזו בה על ידי התיישבותם), שכן:

א. הרי כבר נאמר לעיל (פסוק יא) "ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה", ומה מוסיף על כך "ויאחזו בה"? ומתרץ שהכוונה היא להדגיש בכך את תוקף ההתיישבות, "לשון אחזה", ענין של נחלה.

(ויש לומר דכולל גם נחלה כפשוטה - שהרי היו במצרים ר"י שנה (מלבד אלה מיורדי מצרים שמפורש בהם שהאריכו ימים עד יציאת מצרים)).

ב. לפי זה הי' לו לומר "ויאחזו", ולא "ויאָחזו".

וראה הערה הבאה.

שם: לשון אחזה

במדרש (תדשא פי"ז) מפרש "הארץ היתה אוהזת בהם ותופסת אותם... כאדם שבעל כרחו אחוז בה", היינו ש"ויאחזו בה" הוא לשון אחיזה.

אך רש"י אינו מפרש כן, ונימוקו עמו:

מהמשך הכתוב "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" משמע שהמלים "ויאחזו בה" מתארות את אופן התיישבותם של ישראל בגושן: הם התיישבו בה באופן כזה שהביא לידי "ויאחזו בה". ואם כן, מובן שאין לפרש שהתיישבו שם באופן של "בעל כרחו" (שאינו מביא לידי "ויפרו וירבו מאד").

וראה הערה הקודמת.

שם: לשון אחזה

בכמה דפוסים: לשון אחיזה. וכנראה נפלה טעות בהעתקה, שהרי חסר כאן ביאור - איזו אחיזה שייכת כאן.